

פורום המרצות והמרצים למשפטים למען הדמוקרטיה

החלטת הממשלה להדיח את היועצת המשפטית לממשלה אינה חוקית

פורסם ביום 5.8.2025

פורום המרצות והמרצים למשפטים למען הדמוקרטיה קובע כי החלטת הממשלה שהתקבלה אתמוול (4.8.2025) לסיים את כהונת היועצת המשפטית לממשלה אינה חוקית. ההחלטה מבטאת כפירה של הממשלה בעקרון היסוד של המשטר הדמוקרטי – עקרון שלטון החוק.

אי-החוקיות נובעת בעיקרה מהסיבות הבאות:

ראשית, ההחלטה התקבלה בהליך בלתי חוקי, שיש בו כדי לערער מהיסוד את מוסד היועץ המשפטי לממשלה. בשנת 2000 אימצה ממשלת ישראל את עיקרי המלצות דוח ועדת שמגר לעניין הליכי המינוי וסיום הכהונה של היועץ המשפטי לממשלה, והליכים אלה הם שנהגו ברבע המאה האחרונה. החלטת ההדחה מהיום מתבססת על הליך שונה, שאומץ לצורך הדחת היועצת המשפטית לממשלה. ההליך החדש אינו יכול לחול על עניינה של היועצת המשפטית לממשלה הנוכחית, שכן תכליתו היחידה של השינוי היא הדחת היועצת המשפטית, לאחר שהתברר לממשלה שלא תוכל לממש את תכניתה לפטר את היועצת בהתאם להליך המקורי. תחולה מיידידת פרסונאלית של שינוי מבני-משטרי, הנוגע לשומרת הסף החשובה ביותר ברשות המבצעת, אינה חוקית.

נוסף על כך, ההליך דגן פסול בשל היותו פוליטי לחלוטין. ההליך החדש מעניק את סמכות ההחלטה בעניין לממשלה בלבד, ללא מעורבות של גורמים מקצועיים שאינם נגועים בניגוד עניינים כמו חברי הממשלה. הגורם המייצע שנקבע בהליך החדש הוא ועדת שרים, שכל חבריה תמכו לפני לכן בהחלטת "אי-אמון" ביועצת המשפטית לממשלה אשר התקבלה בממשלה; ואמש, הממשלה כולה קיבלה את ההחלטה. כפי שהסברנו בגילוי דעת מיום 7.6.2025, בדרך זו, נוטרל "הגורם המקצועי-הממלכתי היחיד המעורב בנושא – הוועדה המקצועית-הציבורית שהוקמה בהחלטת ממשלה בשנת 2000 ושהיתה מעורבת במינוי יועצים משפטיים לממשלה מאז ועד היום. הוצאת הוועדה מהמשוואה והפיכת הליך ההדחה של היועצת המשפטית לממשלה להליך פוליטי טהור, כורתות את הענף עליו יושב הייעוץ המשפטי לממשלה כולו. שכן לא ייתכן ייעוץ משפטי אפקטיבי, המקיים את ייעודו כשומר סף, ללא הבטחת מעמדו העצמאי ומקצועיותו".

שנית, ובהמשך לכך, ההחלטה נגועה בניגוד עניינים אסור, בוודאי מצידו של ראש הממשלה אך גם מצד שרי הממשלה, התלויים בו. העובדה כי הממשלה נמצאת בניגוד עניינים מובהק בכל הקשור להחלטה להעביר את היועצת מתפקידה, מדגישה את ההכרח בהקפדה על הליך תקין במקרה זה, ובמיוחד היא מדגישה את הצורך בקיומו של גורם מקצועי שיבחן אם יש למהלך הצדקה עניינית. לא כך נוהל הליך ההדחה דגן. כך, במקום שתנסה למתן את ניגוד העניינים – בו מצויים ראש הממשלה ושריו – בניהול הליך ההדחה, בחרה הממשלה לחזק את הראיות לקיומו.

שלישית, אין מתקיימת עילה לפתיחת הליך ההדחה – לא כל שכן להדחה. כפי שהפורום הדגיש בעבר, "הטיעונים שהציג שר המשפטים לתמיכה בעמדתו שיש להביא לסיום כהונת היועצת המשפטית לממשלה שיקפו, רובם ככולם, מצבים בהם הייעוץ המשפטי לממשלה פעל בתום לב כדי לממש את ייעודו החוקתי – פירוש הדין עבור הרשות המבצעת לפי מיטב הבנתו המקצועית בכפוף לפסיקת בית המשפט. העמדות שהציג הייעוץ המשפטי לממשלה – אף אלו שהיו לצנינים בעיני הממשלה הנוכחית – התקבלו ברוב הגדול של המקרים על דעת בג"ץ. לכן, אין עילה תקפה להתניע את ההליך ההדחה של היועצת המשפטית לממשלה". אין זה מקרה שהממשלה הכירה בכך שלא תוכל להביא לסיום כהונתה של היועצת בהתאם להליך הקיים, שכן בהיעדר עילה להדחה, כל ועדה מקצועית, הפועלת בצורה עניינית, היתה דוחה את עמדת הממשלה ושוללת את קיומה של הצדקה להדחה.

רביעית, למעשה, ספק אם קיום הדיון בנדון בממשלה היה חוקי, בנסיבות הקיימות, כפי שקבעה מבעוד מועד היועצת המשפטית לממשלה שעמדתה מחייבת את הממשלה.

לאור מכלול נימוקינו, צפוי כי בג"ץ אכן יפסול את הליך ההדחה.

פורום המרצות והמרצים למשפטים למען הדמוקרטיה

ישנן שתי מסקנות מעשיות הנובעות מאי החוקיות הברורה של החלטת הממשלה –

ראשית, **אין לנהוג לפיה**: על עובדי הציבור להישמע לעמדת הייעוץ המשפטי לממשלה בראשות היועצת המשפטית לממשלה, גם אם גורמים פוליטיים ידרשו מהם לנהוג אחרת (להרחבה: ראו **כאן וכאן**). הדין בישראל הוא כי עמדת היועצת המשפטית לממשלה היא העמדה המשפטית המחייבת את כל גורמי הרשות המבצעת, כל עוד בית המשפט לא פסק אחרת. ומכאן שכל עוד לא הסתיימה כהלכה כהונתה של היועצת המכהנת – במקרה זה: עד שבג"ץ לא יפסוק באשר לחוקיות הליך ההדחה – עמדתה היא שצריכה להמשיך ולחייב את כל זרועות השלטון. ונזכיר, בהקשר זה, כי לפי **החלטת בג"ץ מאמש**, פיטורי היועצת לא יכנסו לתוקף עד למתן החלטה אחרת של בג"ץ, וכי בתקופה זו לא יחול כל שינוי בסמכויות היועצת המשפטית לממשלה ובסדרי העבודה הנוהגים בינה לבין הממשלה.

שנית, ובהמשך לכך, **הממשלה אינה יכולה להדיר את היועצת מחיווי דעה על חוקיות החלטותיה**: סדר היום של הממשלה מתפרסם מראש, והממשלה אינה יכולה למנוע מהיועצת לחוות דעתה על הצעות ההחלטה. היועצת תמשיך לחוות דעתה על הצעות החלטה, בין אם הממשלה תרצה בכך ובין אם לאו, שכן זוהי חובתה.